

הסטודנטים כמפעילים: פרויקט אומנות בכיתה

גילה פרידמן כהן, האוניברסיטה העברית

דברי רקע

במאמר זה אתאר פרויקט שנתתי לתלמידיי ברמת המתקדמים (רמה ה') בתכנית לתלמידים מן המניין באוניברסיטה העברית. אלה סטודנטים שכבר לומדים קורסים רגילים באוניברסיטה, ועליהם לעבור את בחינת הפטור בעברית בסוף רמה ו'. פרויקט ברמה ה' בדרך כלל כולל הרצאה בכיתה וחיבור מורחב המבוסס על חומר קריאה בעברית.

הבחירה שלי בפרויקט אומנות התבססה הן על יעדים אקדמיים, הן על התחשבות במגבלות הזמן של תלמידיי. חיפשתי פרויקט בעל אפיונים אלו:

1. פרויקט שיחייב את התלמידים לקרוא ולכתוב בעברית, להציג בעברית בפני הכיתה ולהשתתף כצופים וכמגיבים בפרזנטציות של חבריהם לכיתה. (כלומר, הפגנת יכולות בתקשורת פרשנית, בתקשורת הצגתית ובתקשורת בינאישית).
  2. פרויקט שיעניין אותם, שיעורר מחשבה, שיפתח בפניהם עולם חדש – ושלא ידרוש מהם הכנה רבה, שלא יהיה עול ולא יכניס אותם ללחץ מיותר.
  3. פרויקט שיאפשר לי לעבור על החומרים לפני הפרזנטציה כדי שילמדו מהשיחות איתי על אספקטים טובים של מה שהכינו וגם על בעיות בתוכן הפרזנטציה (על צורך להשלים או לשנות).¹ היה לי חשוב גם שילמדו מהשגיאות בעברית הכתובה גם במצגת שיכינו וגם בחיבור שיכתבו בסיום הפרויקט.
  4. פרויקט שיגרום לתלמידים בכיתה להגיב, שיעורר מחשבה ורב-שיח – במקום הרצאה שבה המרצה הוא ה"פעיל" והתלמידים פסיביים.
- ברצוני לציין שלא ניסיתי לכלול בין השיקולים שלי רצון לחשוף את התלמידים לתרבות ישראלית. בכוונה לא הגבלתי את החיפוש שלהם לאומנות ישראלית. בקורסים אחרים, ובמיוחד בחו"ל, ההתמקדות באומנות ישראלית או יהודית בהחלט מתאימה ורצויה.

למה דווקא אומנות?

היתרונות של השימוש בתמונות בכלל וביצירות אומנות בפרט כגירוי לחשיבה ולהבעה מתוארים בספרות מחקרית ותיעודית ענפה.² יצירות אומנות מהוות נושא מצוין לפרויקט בקורס לעברית

¹ לדיון תאורטי על יתרונותיהם של "Learner-determined Lessons" ר' את המאמר של קלאוס ברנדל: Klaus Brandl, "Integrating Internet-based Reading Materials into the Foreign Language Curriculum: From Teacher- to Student-Centered Approaches," *Language Learning & Technology* (2002), 6 (3), 87-107. <http://lt.msu.edu/vol6num3/brandl/default.html>

² ר', למשל, את מאמרו של עדינה אופק ויערה שטיינהרט, "לדבר בעברית על שגאלי: אומנות כתוכן וככלי בהוראה", *Hebrew Higher Education (NAPH)*, כרך 12, 2007, עמ' 157-162.

<http://www.naphhebrew.org/publication/hebrew-higher-education>

אופק ושטיינהרט מאמצות את גישתם של Abigail Housen ואחרים: "אסטרטגיית חשיבה חזותית" (Visual Thinking Strategy), אשר התבססה על שיטות שפותחו במוזאון לאמנות מודרנית בניו יורק (MoMA).

ברמת המתקדמים, מכיוון שבדרך כלל אפשר למצוא באינטרנט ובספרייה חומר קריאה בעברית, המתייחס לאומנים, לאסכולות באומנות, לתקופות היסטוריות ולתרבויות שונות. בנוסף לכך, העובדה שהסטודנטים רשאים לבחור יצירה מתוך מגוון ענק של יצירות פירושה שכולם יכלו למצוא יצירה שמדברת אל לבם.

THE INQUIRY METHOD

הפרויקט מבוסס על העקרונות של Inquiry Teaching, דהיינו שאילת שאלות פתוחות במטרה לערב את כל התלמידים בלימוד. לשאלות פתוחות אין תשובה אחת נכונה, ולכן השאלות מעוררות מחשבה ומזמינות תגובה ואינטראקציה.³

במקרה שלנו הסטודנט המציג ישאל שאלות על יצירת אומנות שהוא בחר וחקר.

דף רקע תאורטי

להלן דף שאני מחלקת לתלמידים בתחילת הקורס. אנחנו קוראים את הדף ביחד בכיתה, וכך אני מלמדת אותם מה עליהם לעשות בשני השלבים הראשונים של הפרויקט.⁴ אחר כך אני מדגימה את השיטה (ר' נספח ב' לאחת משתי ההדגמות שהתלמידים רואים).

גילה כהן

רקע תאורטי לפרויקט האומנות – רמה ה'

לפי הספר: Classroom Confidential by Laurel Schmidt

פעמים רבות מורים שואלים שאלה, והם כבר יודעים את התשובה. הם רוצים שהתלמידים ייתנו את התשובה "הנכונה". למשל: מהי עיר הבירה של ישראל? מהו צבע הקיר בחדר? שאלות כאלה אינן גורמות לחשיבה.

סוקרטס היה אחד המחנכים הראשונים שהאמין שצריך לערב את התלמיד בלמידה. הוא עשה זאת באמצעות שאילת שאלה טובה. הלמידה אצלו הייתה אינטראקטיבית. הוא שאל שאלות פתוחות, ולא ציפה לתשובה אחת "נכונה". המטרה הייתה לעורר חשיבה.

ג'

ב'

א'

במקום לשאול: מהי צורתו של העלה בתמונה א'?
יש לשאול: מה אתם רואים כשאתם מסתכלים בעלה הזו?

במקום לשאול: איך השתמשו בכלי בתמונה ב'?
יש לשאול: באילו דרכים יכלו להשתמש בכלי הזה? מי יכול היה להשתמש בכלי הזה?

במקום לשאול: מהו צבע הכדור בתמונה ג'?
יש לשאול: איך הייתם מתארים את הצבע?

³ אני נחשפתי לשיטה המתוארת כאן בקורס מקוון מומלץ מאוד, המוצע ע"י MoMA דרך Coursera. שם הקורס: "Art and Inquiry: Museum Teaching Strategies for Your Classroom". ר' את נספח א': השאלון של MoMA.

<https://www.coursera.org/learn/artinquiry>

⁴ Laurel Schmidt, *Classroom Confidential*, Portsmouth, NH: Heineman, 2004, secret #5.

http://laurelschmidt.com/classroom_confidential.htm

(המשך)

שלושת השלבים העיקריים בניהול דיון הם:

1. יש לשאול שאלה פותחת פתוחה.
2. אחר כך יש לשאול עוד שאלות או לבקש הבהרות, למשל:
  - הבהירו את מה שאמרתם.
  - האם אפשר לראות את זה מבחינות אחרות?
  - איזו הנחה הנחתם כשאמרתם ש...?
  - על מה מבוססת תשובתכם?
  - מהן ההשלכות של תשובתכם?
3. יש להוסיף אינפורמציה / תעודות / סיפורים / תמונות כדי להעמיק את מה שלמדו. אפשר לסכם את מה שלמדו באמצעות רשימות ושרטוטים.

לא צריך למהר! נדרש זמן להתבונן ולחשוב!

כשאנחנו מגיעים לסוף הדף, אני מדגישה שלא צריך למהר, ולא צריך לחשוש משקט. מחקרים מראים שמורים נכנסים ללחץ אחרי שלוש שניות של שקט. "השקט הוא ידידכם. החשיבה דורשת זמן ושקט".⁵

הרחבה: למה להוסיף מידע? כמה להוסיף? מתי?⁶

הרצאות מסורתיות על אומנות, שבהן מדברים על הביוגרפיה של האומן, על אסכולות שונות ועל דרכים לנתח את היצירה, מעוררות שאלה: האם המידע הזה מגביל את היכולת של הצופה לראות את היצירה כפי שהיא ולפתח קשר בלתי אמצעי איתה? או שמא הוא מעשיר את המפגש עם היצירה, משפר את יכולת ההבחנה של הצופה ומוביל להבנה עמוקה יותר? התשובה היא: המידע גם מגביל וגם מעשיר.

אחד התפקידים של התלמידים המציגים את היצירות שבחרו הוא לספק מידע שיכול **לגרות** את התלמידים לגלות רבדים נוספים של משמעות. השפעת המידע על הצופים תלויה במספר גורמים. ראשית, באיזה מידע ובכמה מידע המורה מספק. שנית, בעיתוי – כלומר, ביכולת של המורה להשחיל את המידע במקומות המתאימים בדיון. אם מספקים את המידע מוקדם מדי, משתיקים את הצופים ומשתקים אותם, ואם מוסיפים את הכול בסוף בטון האומר: "או. קיי. עכשיו אגלה לכם את הסיפור האמיתי, את הדרך **הנכונה** לראות את היצירה" – פוגעים בתחושה של יצירה עצמית וקולקטיבית של משמעות.⁷

⁵ Laurel Schmidt, p. 103.

⁶ Olga Hubbard, "Productive Information: Contextual Knowledge in Art Museum Education", *Art Education*, July, 2007.

⁷ גישה זו כמובן מבוססת על הגישה הקונסטרוקטיבית (the constructivist approach), הרואה למידה כתהליך שבו הלומדים יוצרים משמעות באופן פעיל, בוחנים את המשמעות שיצרו, משנים אותה, מגיעים למסקנות ועוד. ר' את מאמרו של ג'ורג' האין:

George Hein, "Constructivist Learning Theory," *The Museum and the Needs of People*, 1991.

<https://www.exploratorium.edu/education/ifi/constructivist-learning>

בנוסף לכך, אם הצופים מקבלים הרבה מידע, ורק בסוף הצפייה, הם לא יוכלו לנצל את המידע כדי לראות היבטים נוספים של היצירה תוך כדי התבוננות ביצירה ואולי כדי לפרש את מה שכבר ראו בדרך אחרת. (למשל, אם הם הבחינו בכבשה, ואחר כך אומרים להם שלכבשה יש משמעות סמלית בדת הנוצרית, הם יוכלו לפרש את הכבשה ואת התמונה בדרך אחרת). לכן מומלץ לשבץ את המידע בנקודות הנכונות באמצע הדיון הקבוצתי – כדי לקדם את הדיון וכדי להוסיף רבדים נוספים של משמעות.⁸

תיאור שלבי הפרויקט – דף לתלמידים

בתחילת הקורס אני מחלקת לתלמידים את הדף הזה וקוראת אותו יחד איתם:

גילה כהן

פרויקט על יצירת אומנות – רמה ה'

משימות לשבועיים הראשונים של הקורס: (לאחר שקראנו על השיטה ולאחר שראיתם שתי דוגמות)

א. בחרו יצירה ושלחו לי קישור אליה. (ר' את דף תיאור הקורס לאפשרויות חיפוש).
תצטרכו לקבל ממני אישור לפני שתתחילו לעבוד על הפרויקט.

ב. חפשו מידע על האומן/האומנית, ו/או על האסכולה שאליה הוא שייך/היא שייכת, ו/או על התקופה ההיסטורית או הנסיבות החברתיות הרלוונטיות.

הגישו את השמות של לפחות שני מקורות בעברית. קבלו ממני אישור לפני שתתחילו לעבוד.

להגשה לפחות שבוע לפני ההרצאה:

ג. כתבו 3-5 שאלות פתוחות על היצירה.

יש לכתוב גם תשובות אפשריות (לפחות תשובה אפשרית אחת) בצבע אחר.

ד. הציגו בכתב 3 עובדות (על האומן/ית, על האסכולה ו/או התקופה ההיסטורית) שיעזרו לצופים להגיע להבנה עמוקה יותר של היצירה.

ה. הכינו מצגת שבה יופיעו השקופיות הבאות:

1. היצירה (בלי שם האומן/ית)
2. היצירה (למעלה) + שאלה פתוחה (למטה) – שלוש עד חמש שקופיות
3. שלוש העובדות שאתם רוצים להוסיף
4. רשימת מקורות

הצגת הפרויקט בכיתה

ו. הציגו בפני התלמידים האחרים את היצירה, את השאלות ואת הנקודות הנוספות (בעזרת המצגת)

להגשה שבוע וחצי לפני סוף הסמסטר:

ז. כתבו השוואה בין היצירה שלך לבין יצירה אחרת שהוצגה

יש להשתמש במילות השוואה (דמיון ושוני) שלמדנו.

ח. מילוי דף משוב

⁸ מכיוון שנדרשים מיומנות ואימון רב כדי להשחיל את המידע במהלך הדיון, אי אפשר לצפות מהתלמידים שרק עכשיו לומדים את השיטה, לעשות זאת. בדרך כלל הם מוסיפים את המידע כשלב נוסף אחרי שאילת השאלות הפתוחות וחוזרים לתמונה ומצביעים על האלמנטים הרלוונטיים.
אזכיר פה דוגמה מעניינת להשפעתה של הוספת מידע דווקא ע"י התלמידים בכיתה. תלמיד הציג את יצירתו של רנה מגריט "The Son of Man". התלמיד קרא על כוונותיו של האומן והציג בקצרה את מה שקרא. הוא גם הציג את משמעותה של התמונה בעיניו. בדיון בכיתה הצביע תלמיד אחר על הקשר לסיפור בראשית – נקודה שהובילה לדיון פורה מאוד – והפתיחה גם את התלמיד המציג.

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Son_of_Man#mediaviewer/File:Magritte_TheSonOfMan.jpg

התפקידים של המורה

למורה הנותן את הפרויקט הזה (והכוונה הפעם למורה הכיתה ולא לתלמיד/ה המציג/ה) יש כמה תפקידים:

1. להסביר את מטרתה של השיטה (ר' את דף "הרקע התאורטי" לעיל).
2. להדגים את הצגתה של יצירה – כצפוי מהתלמידים. (אני מדגימה שתי יצירות שונות מאוד זו מזו - ר' דוגמה בנספח ב' בהמשך).
3. לאשר את היצירה שנבחרה ע"י כל תלמיד/ה – כדי שלא תיבחר אותה יצירה ע"י יותר מתלמיד אחד. אם ידוע לי שהיצירה תעורר דיון שעלול להיות פוגעני, לא אאשר את השימוש בה.⁹
4. לאשר את רשימת המקורות המוצעת ע"י כל תלמיד/ה – ולהציע מקורות נוספים או מקורות חלופיים.
5. לקרוא את השאלות הפתוחות, את התשובות האפשריות ואת תוספת המידע (3 עובדות נוספות) – ולקיים שיחה עם התלמיד/ה בעיקר על התוכן, אך גם על העברית.¹⁰

מצאתי שעיקר העבודה שלי היה להדריך את התלמידים בשאלות שאלות פתוחות וגם בסינון האינפורמציה שאספו מחומר הקריאה. יש להם נטייה להביא את כל החומר הביוגרפי על האומן. למשל, בפזנטציה על "גרניקה" של פבלו פיקסו, תלמיד ציין את העובדה שלפיקסו היו 4 ילדים מ-3 נשים שונות. שאלתי את התלמיד: "האם המידע הזה עוזר לנו להבין את היצירה?"

Pablo Picasso, Guernica (1937), Museo Reina Sofia (Madrid)

כמובן, במקרה של "גרניקה" חשוב מאוד שהתלמיד יתייחס **להקשר ההיסטורי** של התמונה. בלעדיו אי אפשר להבין את מלוא משמעותה של היצירה.

6. לקרוא את החיבור הקצר שיגישו בסוף הסמסטר: השוואה בין היצירה שהם הציגו לבין יצירה אחרת שהוצגה בכיתה.

7. לתת ציון על הפרויקט לפי הרובריקה הבאה:

⁹ דוגמה מעניינת ליצירה שכן החלטתי לאשר לאחר שיחה מקדימה עם התלמידה (סטודנטית ממזרח ירושלים): <http://www.ismail-shammout.com/gallery> (שם היצירה: "תחת הכיבוש". שם האומן: איסמעיל שמוט) הדיון ביצירה הביא לחשיפת רגשות נדירה.

¹⁰ אני מספקת scaffolding גם באמצעות הדגמות הפרויקט (נקודה 2 ברשימה) וגם באמצעות השיחה עם הסטודנט/ית לפני הצגת הפרויקט בכיתה.

				1. בחירת היצירה ומציאת שני מקורות בעברית
				2. חיבור 3-5 שאלות פתוחות
				3. חיבור לפחות תשובה אפשרית אחת לכל שאלה
				4. מידע נוסף – תוכן (יכולת לסנן ולסכם)
				5. מידע נוסף – ניסוח
				6. מצגת – עם כל המרכיבים הדרושים
				7. הצגת הפרויקט בכיתה – עמידה ויכולת לנהל דיון ולהתמודד עם שאלות
				8. הצגת הפרויקט בכיתה – שטף דיבור ודיוק לשוני
				9. חיבור מסכם: השוואה בין שתי יצירות (תוכן, עושר, דיוק)
				10. ציון סופי:

הרחבת "פעילויות"

המורה יכול, כמובן, להשתמש ביצירה שהוצגה כדי לתת משימות נוספות שקשורות בלימוד עברית, כגון כתיבת מונולוג פנימי של אחת הדמויות או - ברמות נמוכות יותר - המחזות בהשראת היצירה, יצירת דיאלוגים והמצאת סיפורים. כפי שציינתי לעיל, ברמה ה' (רמת המתקדמים) החלטתי לבקש מהתלמידים לכתוב השוואה בין היצירה שלהם לבין יצירה אחרת שהוצגה.

הצעות לחלופות: אפשר לתת פרויקט שיתופי. שני תלמידים בוחרים יצירות, מציגים אותן ומשווים ביניהן. גם העלאת הפרויקטים ל-VoiceThread יכולה להיות מעניינת מאוד. אפשר לבקש מתלמידים לענות על שאלות פתוחות בשני שרשרים, למשל.

סיום

הרצאות של תלמידים הן חלק חשוב ומהנה מלימוד שפה באוניברסיטה. הייחודיות של פרויקט זה היא בכך שבמקום להרצות, התלמידים לומדים לשאול שאלות ולנהל דיון. ההכנה לפרויקט דורשת מהתלמידים לקרוא בעברית ולהתבטא בכתב ובעל פה. בהכנת מצגת ובהצגתה בפני הכיתה הם מתרגלים מיומנויות חשובות. בנוסף לכך, הפרויקט מעניק לתלמידים הזדמנות להכיר זה את זה וללמוד נושאים חדשים. שלב ההכנה, שבה מגיב המורה למה שהתלמיד/ה כתב/ה, מעניק למורה הזדמנות לכוון את הלמידה באופן אישי ולהכיר את התלמיד/ה באופן עמוק יותר.

בנספח ג' אני מצרפת את דף המשוב שחילקתי לתלמידים. רוב התגובות היו חיוביות מאוד. אחת התלמידות כתבה כך:¹¹

"אני לא כל כך מתעניינת באמנות ובמיוחד באמנות מודרנית. חשבתי שטבעי לא לאהוב אמנות. בדרך כלל אני מנסה להתחיל את עבודתי מיד, אבל במצב הזה דחיתי את חיפוש התמונה. מכיוון שהייתי מודעת לחוסר ענייני באמנות, הנחתי שהייתי מסיימת באופן מהיר. בניגוד להנחתי לקח

¹¹ תלמידה זו בחרה ביצירה של אומן אפריקאי בשם Amani Bodo. שם היצירה:

La Réconciliation, C'est le Baiser de la Morale

<http://www.caacart.com/pigozzi-artist.php?i=Bodo-Amani&m=77&s=1129>

הציטטה קוצרה קצת והעברית תוקנה קלות.

לי הרבה זמן לבחור את התמונה. חיפשתי ב-GOOGLE IMAGES "תמונה במשמעות סמויה". אחרי חשיבה על המשימה, התרגשתי לחשוב שאנשים יכולים לחשוב על המשמעות של ציורים לעצמם. זה הדבר שאני מרגישה שהרווחתי מהמשימה: היכולת לחשוב על משמעות של ציורים ושבאמת יש אפשרות לפרש ציור בהרבה דרכים שונות ואין תשובה יחידה. לפני שעשיתי את המשימה, חשבתי שכדאי לתת לנו בחירה: או להציג על ציור או לעשות משהו אחר, ואילו עכשיו אני חושבת לא לתת בחירה למשימה. אני רואה שהרווחתי הרבה מהמשימה ואני אסירת תודה למורה כי אלמלא הייתי צריכה לעשות את המשימה, לא הייתי מרוויחה הערכה לאמנות."

נספח א': השאלון של MoMA

הגרסה האנגלית של שאלון זה כלולה בחומרי הלימוד בקורס
"Art and Inquiry: Museum Teaching Strategies for Your Classroom" (MoMA).
[/https://www.coursera.org/learn/artinquiry](https://www.coursera.org/learn/artinquiry)

1. תארו את התמונה. חשבו על קווים, צבעים, מרקם (טקסטורה), דוגמה (pattern) וצורה. נחשו ממה היא עשויה, או איך עשו אותה?
2. מה אתם יודעים על האובייקט? מה מוכר לכם? מה אינו מוכר?
3. אילו מילים או רעיונות מעורר בכם האובייקט?
4. אילו אסוציאציות הוא מעורר? מדוע?
5. אילו שאלות הוא מעורר? האם אתם יכולים לנחש את התשובות?
6. מהו הדבר הכי מעניין באובייקט? תארו אותו במשפט אחד.

נספח ב': דוגמה להצגת יצירת אומנות

http://www.moma.org/collection_images/resized/094/w500h420/CRI_241094.jpg

פול גוגן (1848-1903) "הכובסות" (1888); 29 7/8 x 36 1/4" (75.9 x 92.1 cm);

שאלות:

1. מה, לדעתכם, עושות הנשים בתמונה? תתייחסו לכל הנשים.
(מהו המקום שהן גרות בו? תארו יום טיפוסי שלהן.)
לכתוב פה תשובה אפשרית אחת.
2. למה, לדעתכם, אנחנו לא רואים את הפנים של אף אחת מהן?
(מה האומן רוצה להביע?)
לכתוב פה תשובה אפשרית אחת.
3. מדוע הצייר צבע את המים כפי שהוא צבע אותם?
(האם יש בכך משמעות כלשהי?)
לכתוב פה תשובה אפשרית אחת.
4. האם התמונה דומה לתצלום? (במה כן? במה לא?)
לכתוב פה תשובה אפשרית אחת.
5. חלקו את התמונה לשני חלקים. איך אתם מציעים לחלק אותה? למה?
לכתוב פה תשובה אפשרית אחת.

(המשך נספח ב')

מידע על האומן:

1. פול גוגן צייר את התמונה ב-1888. הוא שייך לציירים הפוסט-אימפרסיוניסטים. הפוסט-אימפרסיוניסטים – כמו האימפרסיוניסטים לפניהם - ציירו נושאים מחיי היומיום.

2. גוגן התאכזב מהאימפרסיוניזם ומאומנות אירופית מסורתית. הוא הרגיש שהם ניסו "לחקות" את המציאות (לצייר כאילו הם מצלמים תמונה) ושחקר ביצירותיהם עומק סימבולי. את העומק הסימבולי הזה ניסה גוגן להעניק ליצירותיו ע"י שימוש בצורות גיאומטריות וע"י עיוות של האובייקטים.

3. הפוסט-אימפרסיוניסטים – וביניהם גוגן – נטו להשתמש גם בצבעים לא טבעיים או אפילו שרירותיים. הם עשו זאת מתוך רצון להתרחק מ"חיקוי" הטבע וכדי להוסיף עומק סימבולי.

מקורות:

"פול גוגן" (ויקיפדיה), "אימפרסיוניזם" (ויקיפדיה), "פוסט-אימפרסיוניזם" (ויקיפדיה)

פעילות: (רשות)

1. בזוגות: לבחור בשתי דמויות (נשים, אפילו עצים), תארו את מה שהן חושבות או מרגישות. חברו דיאלוג ביניהן.

נספח ג': משוב על פרויקט האומנות

תלמידים יקרים,
תודה רבה על שיתוף הפעולה שלכם לאורך הסמסטר. נהניתי מאוד מפרויקט האומנות, ואני מעוניינת לדעת אם גם אתם נהניתם ממנו.

אשמח אם תענו על השאלות האלה:

1. האם יש לך רקע כלשהו באומנות? למשל, האם למדת על אומנות באוניברסיטה או בבית הספר?

2. האם את/ה מבקר/ת לעתים קרובות או לעתים רחוקות במוזאונים? האם נחשפת לאומנות בארץ או בחו"ל? האם יש מוזאונים שאתם אוהבים במיוחד?

3. באיזו יצירה בחרת לפרויקט שלך? מה גרם לך לבחור דווקא ביצירה הזאת? (למשל, האם זאת יצירה שאת/ה הכרת קודם? האם מישהו המליץ על היצירה הזאת? האם חיפשת באינטרנט ואם כן, מה חיפשת?)

4. האם ההנחיות לפרויקט היו ברורות? האם הדוגמות שהצגתי בכיתה עזרו לך להבין מה לעשות? האם כדאי לשנות משהו בהנחיות?

5. האם "הרווחת" משהו מהפרויקט הזה? אם כן, מה? (למשל, האם למדת דברים שלא ידעת קודם? האם חשבת על יצירות אומנות בדרך אחרת?)

6. האם הפרויקט הזה (קריאת המקורות, כתיבת השאלות והנקודות האינפורמטיביות, תיקון הפרויקט, הצגת הפרויקט בכיתה וכו') עזר לך לשפר את העברית שלך? אם כן, מה עזר לך?

7. האם כדאי לתת את הפרויקט הזה ברמה ה'? (או שהוא מתאים יותר לרמה אחרת?)

8. האם כדאי לתת לתלמידים לבחור בין פרויקט על אומנות לבין פרויקט על נושא אחר? או שכדאי שכולם יתנסו בתחום הזה (גם מי שאין לו רקע באומנות).

9. הערות או המלצות נוספות: